

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Центр болгаристики та балканських досліджень
імені Марина Дринова

Харківське міське товариство болгарської культури
імені Марина Дринова

Болгарська академія наук
Інститут історичних досліджень
Комісія істориків Україна-Болгарія
Община Панагюриште

ДРИНОВСЬКИЙ ЗБІРНИК

ТОМ VI

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО
„Проф. МАРИН ДРИНОВ“

Харків-Софія

2013

*Рекомендовано Науковою радою Центру болгаристики та балканських досліджень
імені М. Дринова (протокол № 4 від 30 квітня 2013 р.)*

Редакційна рада

М. Г. Станчев (Україна) – голова, Д. Айдачич (Сербія), П. Бахмайер (Австрія),
І. Тодєв (Болгарія), Н. Белішки (Болгарія), Л. В. Горіна (Росія), І. Ілчев (Болгарія),
К. Косєв (Болгарія), Г. Марков (Болгарія), Р. Мішев (Болгарія), Ю. М. Могарічев (Україна),
В. Ю. Салєнков (Україна), П. С. Сохань (Україна), Н. Н. Червенков (Молдова),
Г. Й. Чернявський (США)

Редакційна колегія

Страшнюк, С. Ю., доц., к.і.н. (головний редактор, Харків); Стоянов, І., проф., д.і.н. (заст.
головного редактора, Велико Тирново); Сорочан, С. Б., проф., д.і.н. (заст. головного редак-
тора, Харків); Ченчик, Д. В., доц. к.і.н. (відповідальний секретар, Харків); Бурдяк, В. І.,
проф., д. політ. н. (Чернівці); Віднянський, С. В., проф., д.і.н. (Київ); Гришина, Р. П.,
проф., д.і.н. (Москва); Дроснева, Е., доц., д-р (Софія); Каплін, О. Д., проф., д.і.н.
(Харків); Козлігін, В. Д., проф., д.і.н. (Київ); Кравченко, В. В., проф., д.і.н. (Едмонтон);
Крапівін, О. В., проф., д.і.н. (Донецьк); Куделко, С. М., проф., к.і.н. (Харків);
Мартем'янов, О. П., доц., к.і.н. (Харків); Мілова, М. І., проф., д. політ. н. (Одеса);
Мільчев, В. І., проф., д.і.н. (Запоріжжя); Наумов, С. О., проф., д.і.н. (Харків); Петков, П. Ст.,
проф., д-р (Велико Тирново); Поліщук, І. О., проф., д. політ. н. (Харків); Посохов, С. І.,
проф., д.і.н. (Харків); Потрашков, С. В., проф., д.і.н. (Харків); Пригарін, О. А., доц., к.і.н. (Оде-
са); Радкова, Р., проф., д.і.н. (Софія), Романюк, О. І., доц., д. політ. н. (Харків); Тортіка, О. О.,
доц., д.і.н. (Харків); Чижов, О. П., доц., к.і.н. (Харків); Чорній, В. П., проф., к.і.н. (Львів),
Яровий, В. І., проф., д.і.н. (Київ)

Адреса редакційної колегії

Україна, 61022, Харків, м. Свободи, 6, Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна, Центр болгаристики та балканських досліджень імені М. Дринова
Тел. / факс: (057)-707-50-27; E-mail: drinovcenter@gmail.com

Друкується за підтримки общини Панагюриште (Болгарія)

СВІДОЦТВО

ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ ДРУКОВАНОГО ЗАСОБУ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ
Серія КВ № 122231-1115Р

ISBN 978-954-322-705-1

ISBN 978-954-322-706-8

- © Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2013
- © Константин Атанасов Жеков, художнє оформлення, 2013
- © Академічне видавництво імені проф. Марина Дринова, 2013

УКРАЇНЬСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В БОЛГАРІЇ

Рецензія на книгу: *Мангачев Петко. Українська еміграція в Болгарія през периода между двете световни войни (1918–1944 г.).*

Софія: Колбис, 2011. 321 с.

В. Власенко

Міжвоєнна українська еміграція в Європі привертає увагу не лише вітчизняних, але і зарубіжних дослідників. Проте, якщо в Німеччині, Чехії та Польщі, які в період між двома світовими війнами були політичними центрами еміграції, вже побачили світ праці про це складне суспільно-політичне і культурне явище, то в інших країнах, де існували периферійні осередки еміграції, робляться лише перші кроки з її вивчення. Саме такою країною є Болгарія.

Наприкінці 2011 року в Софії була підготовлена до друку книга болгарського автора (історика та журналіста за освітою) Петка Мангачева, присвячена українській еміграції міжвоєнного періоду в Болгарії. Маємо її сигнальний екземпляр.

Книга складається із вступу, семи розділів, післямови, додатків, іменного та географічного покажчиків. У першому розділі (с. 7–28) йдеться про історію болгарсько-українських зв'язків, починаючи з раннього Середньовіччя і до Першої світової війни включно.

Другий розділ (с. 29–58) присвячено діяльності українських громадських і культурних організацій у Болгарії, проте автор більше уваги приділив діяльності Української громади в Болгарії з централею у Софії, хоча організація мала більше десяти філій у регіонах країни.

Українська емігрантська періодика розглянута у третьому розділі (с. 59–135). Докладно описано зміст і тематику таких часописів, як „Українсько-български преглед“, „Українсько-български весті“, „Українсько слово“, „Гуртуймося“, „На сторожі“, „Незалежність“, а також журналів „Полски преглед“ та „Полско-български преглед“, що виходили болгарською мовою і в яких висвітлювалася українська проблематика.

У четвертому розділі (с. 136–215) автор характеризує ставлення болгарської преси до України. Використано матеріали більш ніж 25 болгарських друкованих засобів масової інформації. У п'ятому розділі (с. 216–224) робляться деякі узагальнення щодо праць з української проблематики в українській емігрантській і болгарській пресі.

У наступному розділі (с. 225–242) українська діаспора характеризується крізь призму документів Міністерства внутрішніх справ Болгарії, зокрема департаменту поліції. В ньому йдеться про політичний аспект у діяльності деяких емігрантських організацій та їхніх керівників. Наприклад, Українська громада в Болгарії сповідувала ідеї Української Народної Республіки; Українське культурне об'єднання спочатку орієнтувалося на Українське національне козацьке товариство на чолі з І. Полтавцем-Острияницею, а потім – на Організацію українських націоналістів. Були серед членів українських організацій і прихильники гетьмана П. Скоропадського.

Деякі приклади участі українських емігрантів (М. Драгоманова, М. Парашука та інших) у громадському та культурному житті Болгарії наводяться у сьомому розділі (с. 243–262).

У додатках (с. 269–304) представлені логотипи, редакторські статті, титули українських, болгарських, українсько-болгарських газет і журналів, офіційні документи болгарських органів влади й органів правопорядку, фрагменти документів Українського посольства в Болгарії (лист О. Шульгіна та вірча грамота), громадських організацій української еміграції (статути, протоколи, звернення, заяви, скарги тощо) та фотографія керівництва Українсько-болгарського товариства. Введення автором цього розділу книги, а також іменного (близько 380 позицій) та географічного (більше 150 позицій) покажчиків (с. 305–321), безумовно, розширило її інформативність.

Достоїнством книги є те, що автор взагалі звернувся до теми української еміграції в Болгарії міжвоєнного періоду, оскільки в болгарській науковій літературі до останнього

часу панувала виключно тема російської еміграції, й українців, як правило, не виділяли із загального російського емігрантського загалу. Лише Цветана Кьосєва звернула увагу на самобутність української еміграції (йдеться не про т. зв. „малоросів“) в цій балканській країні, її відокремленість від російської еміграції.

При написанні книги П. Мангачев використав документи і матеріали Центрального державного архіву, Державного архіву м. Софія, галузевого архіву Міністерства внутрішніх справ Болгарії, Наукового архіву Болгарської академії наук, тогочасну українську емігрантську і болгарську пресу. Деякі документи, особливо з архіву Міністерства внутрішніх справ, введено до наукового обороту вперше.

Незважаючи на достоїнства книги, варто зробити її автору певні зауваження і побажання. Дисонансом виглядає назва (тема) книги „Українската емиграция в България през периода между двете световни войни“ й обрані автором хронологічні межі дослідження (1918–1944 рр.), що включають і період Другої світової війни. Цікавий матеріал про Михайла Драгоманова подано у сьомому розділі книги, проте це явно виходить за рамки дослідження. Доцільно було б використати цей матеріал у першому розділі, де йдеться про розвиток болгарсько-українських зв'язків. При посиланні на документи Центрального державного архіву Болгарії та Державного архіву м. Софія помилково вказується Державна агенція „Архіви“, що є інституцією в галузі управління архівною справою, а не архівом як установою. Агенція – аналог колишнього Державного комітету архівів України, а нині Державної архівної служби України.

Автор, на наш погляд, занадто багато місця відводить цитуванню розлогих, великих за обсягом уривків з архівних документів (с.10–12, 20–22, 140–143) чи преси, тоді як авторський текст в одне-два речення слугує лише елементом зв'язку між цими уривками (с. 62–82). Тому переважає описовий характер викладу матеріалу замість його аналізу. Можливо, варто було б подати повні тексти окремих цитованих документів у додатках. Існує також певна диспропорція між окремими розділами книги, наприклад, між другим і третім. Другий розділ, на нашу думку, й мав би скласти основу книги, оскільки саме громадські організації еміграції і були засобом адаптації емігрантів до нових суспільно-політичних, економічних, культурних умов та мовного середовища, а також збереження національної самобутності. Між іншим, за змістом п'ятий розділ цілком співвідноситься з двома попередніми і тому виділення його в окрему структурну одиницю (9 сторінок) є недоречним. Автор чомусь не розрізняє поняття „еміграція“ та „діаспора“, які є близькі за змістом, але не тотожні, що відображено у назві шостого розділу. У книзі зустрічаються описки та неточності. Наприклад, перший голова управи Української громади в Софії Василь Филонович названий Володимиром Фироновичем (с. 61), географічні назви Базар і Венеція представлені в іменному покажчику (с. 305, 306), а, навпаки, Волошин і О. Кобилянська – в географічному (с. 317, 318). Сподіваємося, що зазначені вади стосувалися лише сигнального екземпляра книги і згодом були виправлені.

Безперечно, рецензована книга заслуговує на увагу фахівців з історії Південно-Східної Європи, міжнародних відносин, слов'янознавства, україністики, болгаристики, а також усіх, хто цікавиться українською історією. Вона може бути корисною як для українців Болгарії, так і широкого загалу болгарських читачів.